

Araştırma Makalesi

V. M. GARŞIN'IN "GECE" ADLI ÖYKÜSÜNDE
YALNIZLIK VE ÖLÜM TEMASI*

Onur ŞAHİN**

Öz: Vsevolod Mihayloviç Garşin, 19. yüzyıl Rus edebiyatında yetmişli yıllar kuşağının en önemli yazarlarından biridir. Sürekli derinleşen bir karamsarlık havasının hâkim olduğu bir dönemde, kendi kuşağının temsilcisi olarak tanınan Garşin'in çalışmalarının baskın tonu umutsuzluktur. Garşin'in çocukluk yıllarında yaşadığı aile dramı karakteri üzerinde derin izler bırakır. Garşin, çok erken yaşlarda zaman zaman alevlenen ve hayatı boyunca peşini bırakmayacak olan psikolojik rahatsızlıkla mücadele eder. İntihar ederek yaşamına son veren yazarın, otuz üç yıllık kısa ömrüne sığdırdığı edebi eserlerin büyük çoğunluğunu, arayış içinde olan hasta bir ruhun çaresizliği ile birlikte umutsuzluk ve ölüm teması oluşturur. Bu motiflerin en parlak yansıması, yazarın 1880'de yayımlanan "Gece" adlı öyküsünde kendini gösterir. Garşin'in kaleme aldığı diğer eserler gibi "Gece" öyküsü de günlüğünden alıntılar içerir. Yazar öyküsünde, babasına ve çocukluk yıllarına duyduğu özlemi, yalnızlığı ve içinde bulunduğu derin zihinsel karmaşayı işler.

Anahtar Kelimeler: V.M Garşin, Gece, Yalnızlık, Ölüm, 19.yüzyıl Rus Edebiyatı.

THE THEME OF LONELINESS AND DEATH IN V.
GARSHIN'S STORY "THE NIGHT"

Abstract: Vsevolod Garshin is one of the most important writers of the generation of seventies in 19th-century Russian literature. During the period when a constantly deepening mood of pessimism

* Bu makale 23-25 Aralık 2022 tarihleri arasında online olarak düzenlenen Uluslararası Toplumsal Araştırmalar Kongresinde sözlü sunum yapılan metninin genişletilmiş halidir.

** Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, Onur_Turkiye@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-1360-2396.

prevails, the dominant tone of the works of Garşin, who is recognized as a representative of his generation, is despair. The vast majority of the literary works that the writer, who ended his life by committing suicide, fit into his short thirty-three-year life, are formed by the theme of death with the helplessness and hopelessness of a sick soul in search of. The most brilliant reflection of these motifs manifests itself in his story "The Night", published in 1880. Like Garşin's other works, his story "The Night" contains excerpts from his diary.

Key Words: V.M.Garşin, Night, Loneliness, Death, 19th century Russian Literature.

Extended Abstract

The works of Vsevolod Mikhailovich Garşin (1855-1888), one of the leading writers of 19th century Russian literature, are shaped in the conditions of the post-reform period, when Russia chose the path of development with the bourgeoisie. These conditions reveal the devotion and longing for the old world and living conditions of the 70s generation. the pessimistic mood of the period, which manifested itself from good to good with the reign of police terror along with the pressure against the enlightenment and the press along with the 80s, finds its reflection in literature as well. The dominant tone of Garşin's works is despair and reflects the mood of pessimism that prevailed over the younger generation of the period and was gradually deepening. This situation is a reflection of both the pessimistic mood of the author's period and the family drama he experienced in his childhood and the psychological discomfort he was caught after. The author, who has a pessimistic character and is even called a sad genius by literary circles, thinks about death and mentions it on almost every page of his works that he has written. Like other works written by Garşin, his story "Night" includes excerpts from his diary.

Vsevolod Garşin, who is on the verge of suicide many times, reveals the mental confusion, despair, loneliness and internal conflicts he experienced in the story of Night through the main character of his work, Aleksey Petrovich. The story begins when Aleksey Petrovich returns home with a gun that he secretly took from his study at an old friend's house to commit suicide. The weapon that Aleksey Petrovich has chosen to commit suicide is not an ordinary weapon. This weapon was used in the Ottoman-Russian war of 1877-1878, which Garşin voluntarily participated in but hated after seeing the real face of the war. It is noteworthy that the weapon was used here in a war that left deep scars on Garşin's fragile structure and at the same time called everyone involved in the war, including himself, as murderers.

Aleksey Petrovich, who has been sitting in his room all night in deep thoughts without moving, makes an account of life by emphasizing time. Aleksey Petrovich tries to make himself suffer more with his thoughts. This vicious circle, which the hero cannot get out of, is either to justify his own death by tormenting him, or to find a light of hope that will enable him to return from his decision.

Aleksey is unable to distinguish between the different voices he hears in his inner world which one belongs to him. Among the voices, some of which are strong and some of them have difficulty hearing, the first voice he can hear most clearly whispers nice words to him, while another advises him not to commit suicide and to deceive himself and his surroundings until the end.

Instead of ending his life by signing the farewell letter he wrote before he died, Alexei draws attention from his room window to a dazzling white garden covered with snow under the moonlight in the open sky and Arcturus, the brightest star among the stars with its reddish color. Both the white color of the snow, which is a symbol of cleanliness and purity, and the fact that Aleksey last saw the Arcturus star in high school again are the first signs that will lead the hero, who is on the verge of suicide, to salvation from his inner struggle. Because it is possible to say that the Arcturus star, which has different meanings from culture to culture, is used in a sense that symbolizes change and transformation in the story. As a matter of fact, the sound of the bell of the church heard through the open window prevents Alexei Petrovich from pulling the trigger and ending his life.

The sound of the resounding bell takes him back to his beautiful childhood days with his father.

The pieces that he begins to put together in his head like a jigsaw puzzle help him remember again the words in the bible that will help him get rid of bad thoughts: "And love as children love. Like children..." These words in the Gospel of Matthew are the key words that allow him tear off the "I within", in other words his ego, which he says sucks his soul like a worm. According to him, the only harbor of refuge from all the cruel and crude realities of life is the "green book" Bible. Because only a child can be without ego, without lies, without sin, clean and pure. Eventually, the voice of evil that enslaves, weakens, and advises to commit suicide is completely suppressed by the voice of good that gives it the opportunity to hold on to life. The artist does not end his hero's struggle with himself all night with suicide. At the end of the work, the bells heard from the church and the pale but peaceful and happy human corpse illuminated by the rising sun reveal that Aleksey passed away due to the happiness of the truth he

had reached and the endless pleasure that spread from his heart to his whole body.

Garshin rescues Aleksey Petrovich from the predicament in which he was trapped and from his loneliness in society thanks to the eternal truths written in the bible that he learned during childhood. Instead of struggling with the heavy, crude and cruel worldly realities, Alexei Petrovich passes away with a sense of peace and happiness that pervades his whole being. The fact that Garshin, who came to the brink of suicide several times in his life as a person with a fragile mood and ended his life about eight years after the publication of his story, prefers such an ending for the main character of his work, evokes the thought that even if he had reached the truth, he could not see the strength to continue life in the light of these truths.

Giriş

19. yy. Rus edebiyatında Anton Çehov'un öncülü olarak gösterilen Garşin, edebi çevrelerce *üzgün dahi*¹ olarak adlandırılır. Pesimist bir karaktere sahip olan genç yazarın kaleme aldığı eserlerin hemen hemen her sayfasında ölümü düşünür ve ondan bahseder. Bu durum, hem yaşadığı dönemin karamsar ruh halinin bir yansımasıdır hem de yazarın çocukluk yıllarında yaşadığı aile dramı ve sonrasında yakalandığı psikolojik rahatsızlığın bir sonucudur. Garşin'in annesine: "Ortaya kaotik, belirsiz bir şey çıktı, öyle ki ben bile pek bir şey anlamadım"² sözleriyle ifade ettiği eseri, dönemin genç kuşağı üzerinde hüküm süren ve giderek derinleşen karamsarlık havasını yansıtır.

Söz konusu dönemin edebiyatında intihar düşüncesi, hayattan memnuniyetsizliğin ve amaçsızlığın neden olduğu karamsarlıktan kurtulmanın tek çıkış yolu olarak yaygın şekilde kullanılır.³ Yazarın birçok çalışması arayış içinde olan hasta bir ruhun çaresizliğini ve umutsuzluğunu konu alır ve bu motiflerin en parlak yansıması, *Gece* öyküsündeki hayatla olan hesaplaşmasında kendisini gösterir.

Garşin'in kaleme aldığı diğer eserler gibi *Gece* adlı öyküsü de günlüğünden alıntılar içermektedir. Garşin'in annesi sevdiği adam için kocasını terk eder. Henüz beş yaşındayken babasıyla yalnız kalan Garşin,

---

¹ Garşin Vsevolod Mihayloviç Web: <https://biographe.ru/znamenitosti/vsevolod-garshin/> 26/12/2022. tarihinde alınmıştır.

² Garşin, V.M. (1934/a). *Soçineniya*. Moskva-Leningrad: Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojstvennoy literaturı Moskva: s.332.

³ Belyayev, N. (1938). *Garşin. Jizn zameçatelnuh lyudey*. Moskva: Molodaya gvardiya, s.81.

annesini sekiz yaşına kadar göremez. Bu dönem yazarın hayatında derin yaralar bırakır. Anne ve babasının birbirlerine karşı duydukları nefretten dolayı Garşin annesine; *babasına ilgisiz davrandığı*, babasına ise *annesine karşı sevgi beslemediği ve soğuk davrandığı* konusunda güvence verecek kadar arada kalır. Üstlendiği bu ağır rol ve yalanlar, Garşin'in hassas iç dünyasında silinmez izler bırakır ve onu daha da çok yıpratır.⁴

Sanatçının biyografisini kaleme alan Naum Zinoveyeviç Belyayev (1890-1972), Garşin'in *Gece* adlı öyküsünde babasına karşı olan sevgi ve özleminden bahsetmesinden ötürü, annesinin Garşin'i hiçbir zaman affetmediğinden bahseder.⁵

Garşin, eserinde soyadını vermediği kahramanı Aleksey Petroviç'in düşünce dünyasına girerek iyi ile kötü arasında verilen mücadeleyi en ince ayrıntısına kadar görme imkânı sunan eser, aynı zamanda ölümlü yaşam arasında gidip gelen ana karakterin üzerinde yürüdüğü ince çizgiyi resmeder. Tüm yaşam muhasebesinin tek bir geceye sığdırıldığı öyküde, verilen içsel mücadeleden ve sıkışıp kalınan duygu ve düşünce dünyasından kurtuluş ancak ilahi sözler sayesinde gerçekleşir. Öte yandan yazar bu kurtuluşu ebedi hakikatlere sarılarak yaşam mücadelesi vermek yerine, ulaşılan hakikatlerin verdiği mutlulukla ölmekten yana kullanır.

Vsevolod Garşin'in Hayatı

Garşin'in soyu, Altın Ordu'ya mensup Mirza Garşa'ya dayandığı bilinmektedir.⁶ Garşin'in trajik hayatında çocukluk dönemi karakterinin üzerinde derin izler bırakır. Subay babasının görevi sebebiyle Garşin'in çocukluk yılları askeri alayla birlikte bir taşra kasabasından diğerine seyahat etmekle geçer. Yazarın çocukluk yılları, babasının eve gelen arkadaşlarından ve asker emekli olan evin hizmetlisinin anlattığı askeri hikayeleri dinlemekle geçer. Çocukluk yıllarında dinlediği bu hikayeler, Garşin'in ilerde üniversite eğitimini yarıda bırakarak 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'na (93 Harbi) katılmasına neden olacaktır.

Yazarın çocukluk döneminin en zorlu süreci, annesinin sevgilisiyle birlikte babasını ve kendisini terk etmesidir.⁷ Geleceğin yetenekli yazarı henüz beş yaşında annesinden ayrı babasıyla birlikte yaşamak zorunda kaldığı bu zaman dilimini kaleme aldığı özgeçmişinde: "Hayatımın bu dönemi bende

⁴ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.14.

⁵ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.113.

⁶ Geniş Bilgi İçin Bkz.: Zafer, Z. (2017). " V.M. Garşin'in Sanat Dünyasında Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878)" *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 6, Sayı:2., s.362.

⁷ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.10.

silinmez hatıralar bıraktı ve belki de karakterim üzerinde izler bıraktı”⁸ sözleriyle ifade eder. Garşin çok bağlı olduğu annesinin abilerini yanına alarak Peterburg’a gitmesinden büyük üzüntü duyar ve bu durum onu duygusal açıdan çok etkiler. Annesinin kendisini Peterburg’a yanına almasına kadar geçen üç yıl zarfında babasıyla birlikte yaşayan Garşin, hayatının bu zorlu dönemini zamanını büyük bir çoğunluğu kitap sayfalarının arasında geçirerek atlatmaya çalışır. Yazar bu çetin günlerini: “Görünüşe göre, beş yaşımdan sekiz yaşıma kadar hiç bu kadar çok kitap okumadım.”⁹ şeklinde özetler.

Küçük yaşlardan itibaren koleksiyonculuğa düşkün olan Garşin, sadece bitki, taş ve böcek toplamakla kalmaz aynı zamanda topladıklarını bölüm ve başlıklara ayırarak sınıflandırır. Garşin, Peterburg’a taşındıktan sonra da çeşitli koleksiyonlardan oluşan bir herbaryum ortaya çıkarır ve bu tutkusunu hayatının geri kalanında da sürdürür.¹⁰

1864’te Peterburg’ta lise eğitimine başlayan Garşin, edebiyata ve pozitif bilimlere büyük ilgi gösterir.¹¹ Lise yıllarında Garşin’i tanıyan herkes, onu alçakgönüllü, uzlaşmacı ve nazik bir karaktere sahip bir genç olarak tanımlar. Garşin, her iki tarafı kırmamak adına olsa gerek babasına karşı duyduğu acıma hissini annesinden, annesine olan derin sevgisini ise babasından gizlemek durumunda kalır. Bu duruma hem anne ve babasının birbirlerinden nefret etmesi hem de çocukluk yıllarında yaşadığı ağır duygusal travma neden olur.¹²

Annesinin üç yılın sonrasında Harkov’a taşınmasıyla birlikte, Garşin önce abilerinin yanında ve akabinde kısa süreyle bir yatılı okulda kalır. Sonrasında belli bir ücret karşılığında eserde adı geçmeyen arkadaşı Afanasyev’in ailesiyle yaşayan Garşin’in, özellikle yatılı okul dönemi, açlık ve fakirlik içinde geçer. Annesi verdiği özel derslerden kazandığı paradan artırdığı kadarını oğluna gönderirken, babası ise çoğu zaman gecikmeli de olsa öğrenim ücretini karşılamaya çalışır. Geç ödenen eğitim masrafları, kimi zaman genç Garşin’in okuldan atılma noktasına kadar gelmesine neden olur. Ancak Garşin’i asıl etkileyen durum, barınması karşılığında Afanasyev ailesine ödenen ücretin uzun süre gecikmesi ve bu

⁸ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.11.

⁹ Garşin, V.M. (1934). *Pisma* (Ed.Oksman, Yu. G.), Leningrad: Akademia. s.12.

¹⁰ Tiganov, A.S. (2016). *Tvorçestvo i psihiçeskoe zdorovyje*, Moskva: MİA, s.52-53.

¹¹ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.13.

¹² Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.14.

durumdan ötürü ailenin kendisine karşı küçümseyici bakışlarını üzerinde hissetmesidir.¹³

Sanatçının zaman zaman uzunca süren tedaviler görmesine neden olacak psikolojik sorunları, ilk kez 1872'de ortaya çıkar.¹⁴ Gördüğü kısa süreli tedavi sayesinde sağlığına yeniden kavuşur,¹⁵ 1874'te Maden Mühendisliği Fakültesine kayıt yaptıran Garşin,¹⁶ derslere pek ilgi göstermez ve boş zamanlarını tutkuyla bağlı olduğu edebi çalışmalarına adar. Genç yazar üniversite yıllarında geçimini uzaktan bir akrabasının çocuğuna verdiği dersler karşılığında ve annesinin gönderdiği birkaç rubleyle sağlamaya çalışır.¹⁷ 1877 baharında 'Molva' (Söylenti) dergisinde yayımlanan "Ensky Zemstvo Meclisinin Gerçek Tarihi" (Podlinnaya istoriya Enskogo zemskogo sobraniya) adlı ilk eserinin başarısı genç yazara ilham verir.

1877'de cereyan eden Osmanlı-Rus Savaşı, Garşin'in hayatında belirleyici bir dönümdür.¹⁸ Garşin'in savaş izlenimlerinden esinlendiği dergisinde "Korkak" (Trus, 1877) ve "Dört Gün" (Çetire dnya, 1877) adlı eserleri yayımlanır. Özellikle "Dört Gün" öyküsü Garşin'in geniş çevrelerce tanınmasına imkân sağlar. Bu duruma gerek yazarın savaşa gönüllü olarak katılmış olması gerekse cesaret madalyası almış olmasının etkisi büyüktür. Söz konusu eserlerinin yayımlanmasından kısa bir süre sonra yazar, sosyal sistemdeki adaletsizliğin yarattığı bir kötülük olarak yorumladığı fuhuş konusunda, "Olay" (Proişşestviye, 1878) adlı çalışmasını okuyucusuyla buluşturur.¹⁹

Savaşta yaralanan Garşin, gördüğü tedavi sonrasında uzun uğraşlar vererek askerlikten ayrılır. Yeniden nükseden psikolojik rahatsızlıkları nedeniyle tedavi gören sanatçı, iki yıl kadar Herson vilayetinde dayısının yanında kalır. Burada doğayla iç içe geçirdiği zaman, genç yazarın eski neşeli günlerine geri dönmesini sağlar.²⁰ Garşin bu dönemde, Lev Nikolayeviç Tolstoy'u (1828-1910) Yasnaya Polyana'daki evinde ziyaret eder. Garşin, bütün bir gece sohbet etme imkânı bulduğu Tolstoy'a, insanları kötülükten

¹³ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.16.

¹⁴ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.25.

¹⁵ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.27.

¹⁶ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.29.

¹⁷ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.34.

¹⁸ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.46.

¹⁹ Tiganov, A.S. (2016). A.g.e., s.53.

²⁰ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.113-114.

ve adaletsizlikten kurtarma planlarını açar.²¹ Tolstoy bu sohbete dair anılarında, Garşin'in ana gayesinin hayatı kötülükten kurtarmak olduğunu ve "gerçek evrensel mutluluğun" ancak herkesin hayatından şiddetti uzak durmasıyla mümkün olacağına inandığını söyler. Büyük yazarla görüşmesi sonrasında Garşin, Tula ve Oryol vilayetlerinin köylerinde, dünyadaki kötülüklerle savaşmanın bir yolu olarak evrensel sevgiye olan ihtiyacı vaaz eder.

Köylerden birine giderken Garşin, bir nehrin üzerinde hareket eden buz kütlelerinin olmasına karşın elbiseleriyle birlikte yüzerek karşıya geçer. Harkov'a gelmesiyle birlikte psikiyatri hastanesine ve akabinde Dr. Frey'in kliniğine nakledilir. Ziyaretine gelen yakınlarının ilk fark ettikleri durum, sanatçının tutarsız konuşmalarıdır. Garşin durumunun iyi olduğunu düşünür ancak eylemleri hakkında yorum yapan ve ona şu veya bu eylemi gerçekleştirmesini emreden sesler duyduğundan bahseder. Sanatçı sonrasında ruhsal durumuna dair düşüncelerini şu sözlerle kaleme alır: "Artık melankoliden değil, maniden korkuyorum, iyileşmem normal mi yoksa sadece görünüşte mi olduğunu bilmiyorum ve beni Dr.Frey'e gönderilene kadar iyi halimin devam edip etmeyeceğini bilmiyorum." Garşin, hayatı boyunca kendisini gölge gibi takip eden bu amansız hastalıktan: "Hastalanmaktan korktuğum kadar ölmekten korkmuyorum" diyecek kadar çekinmektedir.²² Genç yazar, zaman zaman yakalandığı bu hastalık nöbetlerini ve genel anlamda ruhsal durumunu, bu dönemde kaleme aldığı *Gece* adlı öyküsünde gözler önüne serer. Yazar eserinde, sadece dayanılmaz derecede acı veren durumunu değil aynı zamanda acı veren deneyimlerinin inanılmaz karmaşıklığını da ayrıntılı olarak aktarır.²³ Garşin öyküsünde ayrıca; babasına ve çocukluk yıllarına duyduğu özlemi, yalnızlığı, çevresindeki insanlara karşı güvensizliği, etrafını saran kaba gerçekliği ile birlikte içinde bulunduğu derin zihinsel karmaşayı işler.

Sanatçı, çevresindeki olumlu tepkilere karşın ortaya çıkardığı çalışmanın başarısından emin değildir. Mihail Yevgrafoviç Saltıkov-Şçedrin (1826-1889) eseri başarılı bir çalışma olarak değerlendirmesine karşın genç yazar, eserini yazdığı sene bu husustaki düşüncelerini şu şekilde ifade eder: "Öykümle yetinmeyi henüz ruhumun derinliklerinde başaramadım.

²¹ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.86-87.

²² Tiganov, A.S. (2016). A.g.e., s.55.

²³ Tiganov, A.S. (2016). A.g.e., s.54-55.

Aslında ne yapmak istediğinizi bilirsiniz ancak bu hiçbir zaman yazı yazarken düşünüldüğü gibi olmuyor."²⁴ der.

Aynı yıl içinde Garşin'in hiç tanımadığı bir insanın iyiliği için nasıl mücadele verdiğini gösteren bir olay cereyan eder. 1880'de İppolit Mlodetskiy (1855-1880) adındaki bir terörist, o zamanlarda Peterburg Valisi olarak görev yapan ve sonrasında İçişleri Bakanı görevini yürütecek olan Mihail Tarieloviç Loris-Melikov'a (1824-1888) suikast girişiminde bulunur. Garşin, yakalanan ve idam cezasına çarptırılan Mlodetskiy'in affedilmesi için Loris-Melikov'a mektup yazar. Genç yazar mektubunda, bir insan hayatını kurtarabilmesinin önünde hiçbir engel olmadığını, böyle bir infazın terörü durdurmayacağını tam aksine başka suçlara neden olacağını, alacağı af kararıyla aslında suçluların ve masumların kanının dökülmesine neden olan fikri cezalandırmış olacağını ifade eder.²⁵ Ancak Garşin'in tüm çabalarına rağmen Mlodetskiy idam edilir. Bu olay yazarın psikolojik rahatsızlığının daha da şiddetlenmesine neden olur.²⁶ Geçirdiği atak sonrasında bir süre yazmaya ara vermek durumunda kalan sanatçı durumunu şu sözlerle özetler: Ölümünden beter bir şeye yol açıyorsa, Tanrı edebiyatla birlikte olsun. Tabi ki yazmaktan sonsuza kadar vazgeçmiyorum, birkaç yıl sonra belki bir şeyler yazarım."²⁷

Garşin, hastalığı nedeniyle uzak durmak zorunda kaldığı edebi çalışmalarına dönme imkanını ancak 1882 yılının yaz dönemini geçirdiği İvan Sergeyeviç Turgenyev'in (1818-1883) malikanesinde yakalar.²⁸

Yazar, 1883 yılı başlarında Demiryolu Temsilcileri Daimî Kongresi sekreteri olarak göreve başlar. Fazla zaman ayırmasını gerektirmeyen bu iş hem geçim derdini bir süreliğine arka plana atmasına hem de boş zamanını edebiyata ayırmasına imkân sağlar. Edebi açıdan hayatının en verimli dönemini yaşayan sanatçı, aynı yıl evliliğe ilk adımını atar.²⁹ Bu dönemde en çok bilinen ve dilimize çevrilen eseri "Kırmızı Çiçek" (Krasny tsvetok, 1883) dışında birkaç hikâye daha kaleme alır.³⁰

²⁴ Porudominskiy, V.İ. (1986). *Pisateli o pisatelyah. Grustniy soldat, ili jizn Vsevoloda Garşina*, Moskva: Kniga, s. 282.

²⁵ Zayonçkovskiy, P.A. (1964). *Krizis samoderjaviya na rubeje 1870-1880-h godov*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo universiteta, s.163.

²⁶ Vsevolod Garşin. Web: <https://www.culture.ru/persons/8140/vsevolod-garshin> 08.01.2023. tarihinde alınmıştır.

²⁷ Tiganov, A.S. (2016). A.g.e., s.55.

²⁸ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.123-124.

²⁹ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.126.

³⁰ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.128.

1888 Mart ayında arkadaşı olan ressam Nikolay Aleksandroviç Yaroşenko'nun (1846-1898) daveti üzerine Kislovodsk şehrinde bulunan yazlığına gitmek için hazırlıklara başlar ancak yola çıkmadan önce durumu kötüleşir. Ayrılmadan önce durumu kötüleşir. Garşin paniğe kapılarak vasiyetini yazmak ister. Yazarı bunu istemesinin nedeni, ölmesi halinde karısının geçimini sağlayacak mirası vermek bu şekilde onu annesine ve erkek kardeşine muhtaç etmemektir. Garşin eşiyle birlikte Dr.Frey'e muayene olmaya gider. Garşin hastanede kontrol altında tutulmak istediğini ve oradan ayrılmaktan korktuğunu söylese de doktoru inatla hastalığının daha da şiddetlenmesine önlemek için bir an önce güneye gitmesini tavsiye eder. Garşin'in annesi, ancak yirmi yıl sonra ünlü psikiyatrin asistanından, Dr.Frey'in acılar içinde kıvranan Garşin'in intihar edebileceğinden korktuğu ve özel hastanesinin imajını zedeleyecek riskli bir hastayı orada tutmak istemediğini söyler. Garşin, 32 yaşında hastalığının son atağını geçirir ve hassas bünyesi artık çevresinden gördüğü dayanılmaz darbelerle karşı koyamaz. Ancak artan melankoli, uykusuzluk ve depresyon belirtileri yazarın durumunu ağırlaştırır. Yolculuğa hazırlık öncesi Garşin, bir gece yarısı kendisini merdiven boşluğuna bırakır.³¹ Eşi tarafından zeminde bacağı kırık bir şekilde bulunan yazar, komşularının da yardımıyla hastaneye kaldırılır. Başucunda toplanan yakın arkadaşlarından biri kendisine acı ve ıstırap içinde olup olmadığını sorduklarında yazar kalbini işaret ederek onlara: "Bu acı burada olanla kıyaslandığında ne anlama gelir?"³² cevabını verir. Yazar kısa bir süre sonra bilincini tamamen kaybeder. Garşin, 24 Mart 1888'de hayata gözlerini yumar.³³

Sanatçıyla aynı dönemlerde edebiyat dünyasının adım atan ve aynı şekilde zihinsel çöküşün eşiğine gelerek psikiyatri tedavisi gören yazar Gleb İvanoviç Uspenskiy (1843-1902), Garşin'in anısına yazdığı makalesinde yazarın intihar etmesindeki sebeplere ışık tutmaya çalışır. Uspenskiy makalesinde, aslında Garşin'in günah ve kötülüklerle dolu bir yaşamı sürdüremeyeceğinin farkında olduğunu ve bu yüzden de ıstırap çektiğini söyler. Uspenskiy: "Yaşamaya ihtiyacı olduğunu bilir ancak içinde yaşama arzusunun gölgesi yoktur"³⁴ şeklinde vurguladığı analizini; "modern yaşam biçiminin ülserli yanları olarak tanımladığı savaş, intihar, sapkınlık, cinayet gibi çevremizde yaşamaya alıştığımız hatta sıradanlaştırdığımız ve

³¹ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.167-168.

³² Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.170.

³³ Belyayev, N. (1938). A.g.e., s.170.

³⁴ Uspenskiy G.İ. (1889). *Smert V.M.Garşina*. Web: <http://garshin.lit-info.ru/garshin/biografiya/uspenskij-smert-garshina.htm> 10.01.2023. tarihinde alınmıştır.

birçoğumuzun endişelenmeye bile gerek duymadığı olayların tümünü, insanın insana karşı işlediği korkunç bir günah olduğu, böyle bir şekilde yaşayamayacağımızı fark etmemiz halinde ise kendimize eziyet etmememizin imkânsız olduğu” şeklindeki sözleriyle sonlandırır.³⁵

Turgenyev`de diğer birçok büyük edebiyatçı gibi genç yazarın yeteneğini fark eden ve ona değer verenlerden biridir. Büyük yazar, Garşin`e gönderdiği mektubunda şu ifadelere yer verir: “Tüm genç yazarlarımız arasında büyük umutlar uyandıran sizsiniz. Siz gerçekten büyük bir yeteneğin tüm özelliklerine sahipsiniz: sanatsal mizaç, insan ve genel yaşamın karakteristik özelliklerinin ince ve doğru bir şekilde anlaşılması, doğruluk ve orantı duygusu, formların sadeliği ve güzelliği ve her şeyin sonucu olarak özgünlük.”³⁶

1870 – 1880 Yılları Arasında Sosyo-Politik Durum

Garşin`in çalışmaları, Rusya`nın burjuvaziyle gelişme yolunu seçtiği reform sonrası dönemin koşullarında şekillenir. 19. yüzyılın 70’li ve 80’li yıllar proletarya devrimci hareketinin henüz emekleme döneminde olduğu ve kapitalizmin ülke yaşamına giriş yaptığı bir süreçtedir. Öte yandan, II.Aleksandr tarafından imzalanan serflik reformu (1861), ne köylü kitlelerini ne de radikal çevreleri memnun etmiştir. Aleksandr İvanoviç Gertsen (1812-1870) ve Nikolay Platonoviç Ogaryov`un (1813-1877) tarafından çıkarılan ‘Kolokol’ (Çan,1857-1867) gazetesinin sayfalarında: “Halk, çar tarafından kandırıldı; eski serflik yerine yenisi kuruldu”³⁷ ifadesi, bir bakıma radikal çevrelerin reforma yönelik tavrını net bir şekilde ortaya koyan bir slogandır. Reformla birlikte köylü serfler açıklıkla, işçi sınıfı ise sömürüyle mücadele etmek zorunda kalır. Köylü serfleri, reformun bir aldatmacadan ibaret olduğu düşüncesiyle Rusya`nın birçok yerinde ayaklanmalar gerçekleştirir. Radikal çevreler, özellikle de “Toprak ve Özgürlük” (Zemlya i volya, 1862-1864) adlı devrimci topluluk üyeleri, bu ayaklanmaların daha geniş ve daha güçlü bir harekete dönüşeceğine inanırlar, ancak kısa zaman içinde bu umutlarının temelsiz olduğunun anlamaları üzerine dağılırlar.³⁸ Bununla beraber “Toprak ve Özgürlük” topluluğunun bir parçası olan ve Mosolov çevresi olarak anılan Moskova şubesi, ılımlı fikirlerin aksine kanlı bir devrime ihtiyaç olduğunu ancak bu

³⁵ Korovin, V. İ. (2005). *İstoriya russkoy literaturı Tom III. (1870-1890 godı)*. Moskva:Vlados, s.389.

³⁶ Tiganov, A.S. (2016). A.g.e., s.56.

³⁷ Kozmin, B.P.(1923). (Ed.Friçe, V.M.) *Revolyutsiyonnoe dvijenie 1860-h i 1870-h g.g.: İstoriiko-revolyutsionnaya hrestomatiya Tom I*. Moskva: Mospoligraf, s.14.

³⁸ Kozmin, B.P.(1923). A.g.e., s.13.

şekilde sosyalist bir devrim gerçekleştirebileceğini savunurlar. Mosolov çevresiyle yakından bağlantılı olan Nikolay Andreeviç İştutin (1840-1879) ve yardımcısı Karakozov, zaman içinde propaganda faaliyetlerinden çok eylemsel taktiklerin sonuç vereceği noktasında hareket etmeye başlarlar. Karakozov bir halk ayaklanması çıkması umuduyla 1866'da II. Aleksandr'a suikast girişiminde bulunur ama başarıya ulaşamaz. Ancak bu eylem sadece İştutin ve çevresinin ortaya çıkartılarak tutuklanmalarıyla sonuçlanmaz aynı zamanda ülkedeki liberal dönemin de sona ermesine neden olur.³⁹

1870'li yıllara gelindiğinde, Pyotr Lavroviç Lavrov (1823-1900) ve Mihail Aleksandroviç Bakunin (1814-1876) devrimci aydınların halkın arasına katılarak onlara yakınlaşmaları ve sosyalizm propagandası yapmaları şeklinde ortak bir amaç doğrultusunda birleşirler.⁴⁰ Ancak Garşin'in de desteklediği Narodniçestvo (Halkçılık) hareketi, beklentilerin aksine büyük bir hayal kırıklığı yaşanmasıyla ve akabinde de binlerce insanın tutuklanmasıyla son bulur.⁴¹ Bu durumun sonucunda ortaya çıkan ve 70'ler kuşağının ruhunda yer eden zihinsel ve ruhsal uyumsuzluğun nedenini, edebiyat eleştirmeni İlya İgnatov (1856-1921) şu sözlerle açıklar: "eski dünyaya, orada, eski yaşam koşullarında bırakılan varlıklara, aileye, arkadaşlara ve akrabalara bağlılık."⁴²

Öncesinde gizli devrimci örgüt olarak faaliyet gösteren sonrasında ise halkçılık hareketi doğrultusunda yeniden ortaya çıkan "Toprak ve Özgürlük" (1876-1879) topluluğu ise yaklaşık üç yıl kadar varlığını sürdürebilir. 1878 tarihinden itibaren terör eylemleri, tutuklamalar ve bu tutuklamalara karşı silahlı direniş dönemi başlar. Bu ağır yenilgi ve beraberinde halkın ne bir ayaklanmaya ne de sosyalist bir öğretiyi algılamaya hazır olmadığına radikal aydın kesimlerce anlaşılmasıyla birlikte, "Toprak ve Özgürlük" oluşumu kendini feshederek dağılır.⁴³

Çarlık yönetimi iç politikadaki başarısızlıklarını örtmek adına dış politikada yeni adımlar atarak dikkatini Balkanlar üzerinde yoğunlaştırır ve Slav halklarının Osmanlı Devleti'ne karşı haklarını savunma görevini

³⁹ Kozmin, B.P.(1923). A.g.e., s.16.

⁴⁰ Kozmin, B.P.(1923). A.g.e., s.18.

⁴¹ Martov, L. (1910). (Ed. Ovsyaniko – Kulikovskiy D. N). 'Obşçestvenne i umstvenne teçeniya 70-h godov'. *İstoriya russkoy literaturı XIX v. Tom IV*. Moskva: İzdaniye T-va Mir, s.34.

⁴² İgnatov, N.İ. (1910). (Ed. Ovsyaniko – Kulikovskiy D. N). 'Hudojestvennaya literatura i kritika 70-h godov'. *İstoriya russkoy literaturı XIX v. Tom IV*. Moskva: İzdaniye T-va Mir, s.87.

⁴³ Kozmin, B.P. (1923). A.g.e., s. 18-19.

üstlenir. Bu şekilde çarlık hükümetinin kamuoyunun dikkatini ülke içindeki olaylardan uzaklaştırma düşüncesi başarıya ulaşır ve Rusya'nın Panslavizm politikası 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşının başlamasına neden olur. Ezilen Slav halklarını özgürlüğe kavuşturmak için Rus toplumu, parti ve yön ayrımı yapmaksızın nihilistler ve devrimciler de dahil olmak üzere Balkan halkının yanında olmak ister. Ezilen Slavların mücadelesi, Rusya'da emekçiler ve demokrat aydınlar arasında sıcak bir sempati uyandırır. Bulgaristan'ın kurtuluşu için savaşa gönüllü olarak katılanlar arasında öğrenci Garşin'de yer alır. Gençlerin ateşli bir şekilde savaşa katılmak istemelerinin nedenlerinden biri de Türklere karşı suçlayıcı makaleler kaleme alınması gibi yoğun bir şekilde sürdürülen vatanseverlik ve Panslavizm propagandalardır.⁴⁴ Aynı yıl öğrenci olayları patlak verir ve altı yüz kadar kişi Peterburg'tan gönderilir. Kiev'de yüz kırk öğrenci okuldan sürgün edilerek Moskova üzerinden Doğu Sibirya ve kuzey illerine gönderilirler. Bu öğrencilere destek vermek isteyen Moskova öğrencileri bile güvenlik güçleri tarafından şiddete maruz kalırlar.⁴⁵ Bu dönemde siyasi cinayetler ve suikastlar neredeyse kesintisiz olarak devam eder ve köylü halk şehirlere göç eder.⁴⁶

Devrimci "Toprak ve Özgürlük" örgütünün küllerinden, iktidara karşı terörle mücadele etmek gerektiği noktasında hareket eden "Halkın İradesi" (Narodnaya volya, 1877) ve önemli bir faaliyet göstermeden kısa sürede dağılan "Toprağı yeniden bölme" (Çerniy peredel, 1879) adıyla iki parti doğar. Rusya'da toplumun daha da gerilmesine ve karamsarlık havasının daha da artmasına neden olan olay "Halkın İradesi" oluşumunun üyelerinden İgnatiy Grinevitskiy (1856-1881) ve arkadaşlarının 1881'de II.Aleksandr'a karşı gerçekleştirdikleri suikast eylemidir. Halk arasında huzursuzluğa ve hükümette kafa karışıklığına neden olan ve bu sayede devrimci partinin iktidarı ele geçireceği düşüncesiyle gerçekleştirilen söz konusu eylem, çarın ölmesine rağmen beklenen sonucu vermez. Hem halk sakinliğini korur hem de hükümet taviz vermez ve "Halkın İradesi" üyelerinin bir kısmı asılarak, geri kalanlar ise ağır çalışma kamplarına gönderilerek cezalandırılırlar.⁴⁷ Bu şekilde bir adım ne çarlık otokrasisini ne de toprak sahiplerini ortadan kaldırmaz. Suikast sonucu öldürülen çarın yerine III.Aleksandr gelir ve yaşam koşulları ezilen halk için daha da kötüleşir. Çarlık yönetiminin baskısı, idamlar, sürgünler, savaşlar, serflik

⁴⁴ Kornilov, A.A. (1909). *Obşçestvennoe dvijenie pri Aleksandr II*. Moskva: Tipografiya A.İ Mamontova, s.230.

⁴⁵ Kornilov, A.A. (1909). A.g.e., s.232-233.

⁴⁶ Kornilov, A.A. (1909). A.g.e., s.234.

⁴⁷ Kozmin, B.P.(1923). A.g.e., s.19-20.

reformunun halk ve aydın kesimlerde beklentiyi karşılamamış olması, değişen dünyanın getirdiği yeniliklere ayak uydurmada yaşanan sorunlar, Rusya'nın içinden geçtiği sancılı dönemin gerçekleridir.⁴⁸ Kısaca özetleyecek olursak 80'li yıllarla birlikte aydınlanmaya ve basına karşı baskının iyiden iyiye arttığı, devrimci çevrelerin cezalandırılarak dağıtıldığı, polis terörünün hüküm sürdüğü bir dönem başlar. 70'lerin sonu ve 80'lerin başı aynı zamanda Rus edebiyatında yeni realist yazarlar adından söz ettirmeye başladığı bir dönemdir. Garşin'de 19.yy. sonlarındaki Rus eleştirel gerçekçiliğinin seçkin temsilcileri arasında yerini alır.⁴⁹

Gece Öyküsünde Yalnızlık ve İntihar Teması

Birçok kez intiharın eşğine gelen biri olarak Garşin, *Gece* öyküsünde yaşadığı zihinsel karmaşayı, umutsuzluğu, yalnızlığı ve iç hesaplaşmalarını eserinin ana karakteri Aleksey Petroviç üzerinden gözler önüne serer. Öykü, Aleksey Petroviç'in intihar etmek için eski bir dostunun evindeki çalışma odasından gizlice aldığı bir silahla birlikte eve dönmesiyle başlar. Eser, yazarın ruh haliyle özdeşleşen karanlık bir gecede büyük bir evde geçer. Ev büyük olmasına karşın solgun yüzlü kahramanın içinde bulunduğu oda küçük ve kasvetlidir. Yarı karanlık odada sadece üzerinde durduğu masayı ve tavanın bir kısmını aydınlatan abajur dışında, karanlıkta seçilebilen bir kitaplık, duvarda asılı duran masanın yansıdığı bir ayna ve bazı mobilyalardan başka bir şey yoktur.⁵⁰ Odanın içinde ileri geri yürüyen figürün yansıdığı ayna, aynı zamanda ana karakterin kendi kendisiyle karşılaşmasında ve yüzleşmesinde yardımcı bir rol üstlenir. Aleksey Petroviç'in intihar etmek için seçtiği silah aslında sıradan bir silah değildir. Bu silah, Garşin'in gönüllü olarak katıldığı fakat savaşın gerçek yüzünü gördükten sonra nefret duyduğu 1877-1878 Osmanlı – Rus savaşında kullanılmış bir silahtır. Burada silahın Garşin'in kırılğan yapısında derin izler bırakan ve aynı zamanda kendisi de dahil olmak üzere savaşa katılan herkesi cinayet işleyen katiller olarak adlandırdığı bir savaşta⁵¹ kullanılmış olması dikkat çekicidir.

Tüm gece odasında oturduğu yerden kıpırdamadan derin düşüncelere dalan Aleksey Petroviç, zamana vurgu yaparak hayat muhasebesini yapar: "Tüm yaşam, ritmiyle ve görünürdeki çeşitliliğiyle geçti: keder ve sevinçle,

⁴⁸ İgnatov, N.İ. (1910). A.g.e., s.87.

⁴⁹ Garşin, V.M. (1955). *Soçineniya*. Moskva: Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojestvennoy literaturı Moskva: s.5.

⁵⁰ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.118.

⁵¹ Zafer, Z. (2017). A.g.m., s.373.

ümitsizlik ve zevkle, nefret ve sevgiyle. Ve ancak şimdi, bu gece, koca bir şehirde ve kocaman bir evde her şey uyurken ve kalp atışları ve saatin vuruşları dışında hiçbir ses olmadığında, ancak şimdi görüyorum ki tüm bu acılar, sevinçler, zevkler ve hayatta olan her şey, hepsi bedensiz hayaletlerdir. Bazıları, nedenini bilmeden peşinden koştuğum; diğerleri nedenini bilmeden kaçtığım. O zamanlar hayatta gerçekten var olan tek bir şey olduğunu bilmiyordum- zaman.”⁵²

Aleksey Petroviç, düşünceleriyle kendine daha çok acı çektirmeye çalışır. Sevinciyle, kederiyle, geçmiş tüm hayatını düşünür ve gerçek olanın sadece zaman olduğunun farkına varır. Ona göre zaman, saatin tik tak seslerinin çıkardığı notalardan oluşan “kasvetli ve iç karartıcı”⁵³ bir şarkıdır ve tekdüze hayatın içinde on yıl öncesinden nasılsa on yıl sonrasında da onu eğitmek istercesine aynı şekilde ilerlemektedir. Aleksey Petroviç’in düne kadar fark edemediği şey sadece acımasızca hep aynı melodiyle hiç duraksamadan akıp giden zaman değildir. O ilk defa geride kalan yaşanmışlıklarını hatırlamak ister. Bununla beraber geride kalan yaşanmışlıkları bazen hatırlamamızı sağlayan bir koku, bir nesne veya bir melodinin onda anımsattığı ilk şey ölümdür. İtalyan laternacısının açık pencerenin önünde söylediği son şarkısı, ona ölümü çağırıştırır. Aleksey Petroviç, tutarsız sözlerden oluşan ve kendisine ölümü anımsatan bu şarkı dışında iyi bir şey hatırlamak ister ancak kirli hayatında tek bir temiz parçacık dahi bulamaz.⁵⁴ Ancak intihar etmeye hazırlanan Aleksey Petroviç’i durduracak yok olup gitmesine engel olacak ne bir umut ne de yeterli zaman vardır.

Kahramanın içinden çıkamadığı bu kısır döngü, ya eziyet çekerek kendi elinden gelecek ölümü haklı sebeplere dayandırma ya da verdiği karardan dönmesini sağlayacak bir umut ışığı bulma arayışıdır. Nitekim eserin ana karakteri, intihar etmemek için tutunacak bir dal veya adım atacağı sağlam bir zemin bulmak ister.

“Hafızamdaki her şeyi gözden geçirdim ve bana öyle geliyor ki haklıyım, duracak hiçbir şey yok, ileriye ilk adımı atmak için ayağımı koyacak hiçbir yer yok. Nereye gitmeli?”⁵⁵

Aleksey Petroviç, iç dünyasında duyduğu farklı sesler arasında hangisinin kendisine ait olduğunu ayırt edemeyecek durumdadır. Kimisi güçlü kimisi duymakta bile zorlandığı sesler arasında en net duyabildiği ilk ses ona

---

⁵² Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.107.

⁵³ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.107.

⁵⁴ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.107-108.

⁵⁵ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.108.

güzel sözler fısıldarken, bir diğeri ise intihar etmemesi ve sonuna kadar kendisini ve çevresini kandırmasını öğütler.

"Herkesi kandır... Olduğun gibi biri olma... Ben hayatım boyunca bir ego yaratmaya çalışmadım mı? Hile yapmadım mı, maskaralık yapmadım mı? Ve "iyi" mi çıktı? Şimdi bile bir aktör olarak yıkıldığım ortaya çıktı, şimdi bile gerçekte olduğum kişi değilim."⁵⁶

Duyduğu bu sözler kahramanın daha çok kendisine eziyet etmesine ve daha da dibe çökmesini sağlar. Kendini kırbaçlamaya dönüşen sağlıksız bir suçluluk duygusuyla beraber iflas etmiş biri olarak hesap verme vaktinin geldiğini düşünür. Onun için intihar bir kurtuluştur, pişmanlıklarını, incinmiş gururunu, kendine karşı olan tüm suçlamalarını tek seferde ortadan kaldıracaktır. İntihar etmek aynı zamanda, içi nefret dolu olup ta kendini iyi biri olarak gösterenlerden ya da içindeki gerçek niyetleri görmesine rağmen, hala onu seviyormuş gibi davranan insanların ikiyüzlülüğünden kurtulmak demektir. Bu nedendenir ki Aleksey Petroviç, hayatı, kendini ve başkalarını aldatma, yokluğu ise ebedi olan hakikat olarak tanımlar.⁵⁷

Eserin kahramanı, ölmeden önce biraz daha zaman kazanmak istercesine arkasında bir mektup bırakmaya karar verir. Mektubunda: "Huzur içinde öldüğünü, çünkü pişman olacak bir şey olmadığını ve hayatın tamamen bir yalan olduğunu; sevdiği insanlar, eğer ki gerçekten sevdiyse, seviyormuş gibi yapmadıysa, onu yaşatamazlar çünkü «tükendiler»"⁵⁸der. Bu hayatta yalnızdır ve çevresindeki insanlar onun için bir anlam ifade etmez kısacası onu hayatta tutabilecek hiç kimse yoktur. Aleksey Petroviç, mektubu tamamlamasına rağmen imzalamaz. Yazmayı bitirmesinden sonra terlediğini fark eder, birazdan öleceğini ve sıcaktan terlemiş olmasının ölü biri için önemi olmadığını unutarak pencereyi açar.

Yazar, acımasız ve anlamsız olarak tanımladığı "Elveda millet! Elveda kana susamış, yüzünü buruşturan maymunlar!"⁵⁹ ifadesiyle biten mektubu, ana karakterin imzalayarak hayatına son vermesi yerine, oda penceresinden açık gökyüzündeki ay ışığı altında karla kaplanmış "göz kamaştırıcı" derecede beyaz bir bahçeye ve yıldızlar arasında kırmızısı rengiyle en parlak yıldız olan Arcturus'a dikkat çeker. Hem temizliğin ve saflığın sembolü olan karın beyaz rengi hem de Aleksey Petroviç'in en son

⁵⁶ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.109.

⁵⁷ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.113.

⁵⁸ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.113-114.

⁵⁹ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.114.

lise yıllarında⁶⁰ gördüğü Arcturus yıldızını tekrar görmesi, intiharin eşliğinde olan kahramanı içsel mücadelesinden kurtuluşa ulaştıracak olan ilk işaretlerdir. Zira kültürden kültüre farklı anlamlar yüklenen Arcturus yıldızı, öyküde değişimi ve dönüşümü sembolize eden bir anlamda kullanıldığını söylemek mümkündür. Nitekim açık pencereden duyulan kilisenin çan sesi, kurtuluşun yönünü simgeler ve Aleksey Petroviç'in tetiği çekerek hayatına son vermesini engeller.

Yankılanan çan sesi, onu babasıyla birlikte geçirdiği güzel çocukluk günlerine götürür. O günler sanki gerçekten yaşanmamış kadar güzel ve uzun zaman öncesine ait olan çocukluk yıllarını anımsar. Bu yıllar Aleksey Petroviç'i içinde bulunduğu çıkmazdan kurtuluşa götürecek olan doğrulara ulaşmasında en önemli basamaktır: "Şimdi öyle olsaydı, tabancaya gitmeye gerek kalmazdı."⁶¹

Ana karakterin düşünce dünyasında "bitir şunu, yoksa korktun mu?"⁶² şeklinde dolaşan fısıldamalar, duyulan çan sesiyle birlikte önemini yitirmeye başlar. Çünkü birkaç kez tekrar eden çan sesi, onun bölük pörçük de olsa güzel günleri hatırlamasına ve çocukluk yıllarına dönmesine yardımcı olur: "Zil işini yaptı: kafası karışmış kişiye, kendisine eziyet eden ve onu intihara sürükleyen kendi dar küçük dünyasından başka bir şey daha olduğunu hatırlattı."⁶³

Arka arkaya duyduğu çan sesleri, çektiği dayanılmaz acıları tek bir hareketiyle sonlandırabileceği ölümle yaşam arasındaki ince çizgide bir anahtar anlamı taşımaktadır. Ana karakterin intiharin eşliğine gelmesine neden olacak derecede ağır gelen zararlı düşüncelerden kurtuluşu, kiliseden duyulan çan sesi sayesinde hatırladığı çocukluk yıllarıdır. Aleksey Petroviç, babasıyla birlikte ücra bir köyde yaşadığı zamanları hatırlar. Onun için babasının yanında geçirdiği bu yıllar, hayatının en güzel zamanlarıdır. Saflığıyla, sadeliğiyle, içtenliğiyle, ikiyüzlülüğün olmadığı, aklından geçenleri hiçbir kalıba sokmasına gerek kalmadan rahatça ifade edebildiği çocukluk dönemi, kahramanın en çok özlem duyduğu zamanlardır.

Kutsal tarihi çok sevdiğini ve babasının kendisine İncil'in tüm sayfalarını okuduğunu anımsayan Aleksey Petroviç, o zamanlarda farklı bir iç dünyasına sahip olduğunu ve kendisini daha iyi hissettiğinin farkına varır. O yıllarda, babasıyla birlikte giderek dualar ettiği kilise, havasız ve

⁶⁰ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.114.

⁶¹ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.115.

⁶² Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.115.

⁶³ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.118.

kalabalık olmasına rağmen kendisini iyi hissettiği ve aynı zamanda kendisinden uzaklaşabildiği tek yerdir. Bir yap boz tahtası gibi kafasında birleştirmeye başladığı parçalar, kutsal kitapta geçen ve kötü düşüncelerden kurtulmasını sağlayacak sözleri tekrar hatırlamasına yardımcı olur: "Ve çocukların sevdiği gibi sevin. Çocuklar gibi..."⁶⁴. Tam olarak Matta İncil'inde geçen bu sözler ruhunu bir solucan gibi emdiğini söylediği "içindeki ben'i" diğer bir ifadeyle egosunu koparıp atmasını sağlayan anahtar sözlerdir. Aleksey Petroviç'in: "Bazen seni besledim, bazen sana taptım; Senden nefret etsem de, bana verilen tüm iyilikleri feda ederek yine de sana taptım."⁶⁵ dediği, her şeyde kendini ilk sıraya koymasını mecbur kılan benliğinden kurtulmasını sağlayan bu ilahi sözler, Matta İncil'inde şu şekilde ifade edilir: "Bu sırada öğrencileri Hz.İsa'ya yaklaşıp, 'Göklerin Egemenliğinde en büyük kimdir?' diye sordular. Hz.İsa, yanına küçük bir çocuk çağırıp, onu orta yere dikip şöyle dedi: 'Size doğrusunu söyleyeyim, yolunuzdan dönüp küçük çocuklar gibi olmazsanız, Göklerin Egemenliğine asla giremezsiniz. Kim bu çocuk gibi alçakgönüllü olursa, Göklerin Egemenliğinde en büyük odur. Böyle bir çocuğu benim adım uğruna kabul eden, beni kabul etmiş olur.'⁶⁶

Ona göre yaşamın acımasız ve kaba gelen tüm gerçeklerinden kaçarak sığınabileceği tek liman "yeşil kitap" İncil'dir. Çünkü ancak bir çocuk egosuz, yalansız, günahsız, temiz ve saf olabilir. Bu kutsal sözler Aleksey Petroviç'e, onu yiyip bitiren içindeki her şeyi tüketen benliğinden kurtulmasını öğütler. Eserin kahramanı ancak içindeki kötülüğe karşı durarak, insanlığın ortak hakikati olan benlikten kurtularak ve yaşamı sevinciyle, kederiyle her şekilde kabul ederek huzura kavuşabilir.

Ana karakter, böyle umutsuz olduğu bir anda bulduğu bu gerçeğin heyecanı ile tekrarlar: "Bütün bunlar yeşil kitapta söyleniyor ve sonsuza kadar ve gerçekten söyleniyor. "Kendinizi reddetmeniz", "Ben'inizi öldürmeniz, onu yola atmanız gerekiyor..."⁶⁷

Aleksey Petroviç'in yıllar sonra ulaştığı bu hakikat, bir çocuk gibi hıçkırıklara boğularak ağlamasına, içinde kaynayan sahte kötülüğü yumuşatması ve kafasının içinde fısıldayan kötü düşüncelere karşı gür bir sesle "kapa çeneni" diyebilmesi için güç verir: "Artık her şeyin bunca yıldır taptığı put tarafından yutulmadığını, hâlâ sevgi ve hatta fedakârlık

⁶⁴ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.119.

⁶⁵ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.119.

⁶⁶ İncil-Tevrat-Zebur.Web:<https://incil.info/kitap/Matta/18> 19.12.2022. tarihinde alınmıştır.

⁶⁷ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.120.

kaldığını, bu kalıntıyı dökmek için yaşamaya değer olduğunu hissediyordu.”⁶⁸

Nihayetinde kötülüğün esir alan, zayıflatan ve intihar etmeyi öğütleyen sesi, ona yaşama tutunma fırsatı veren iyiliğin sesi tarafından tamamen bastırılır. Aleksey Petroviç'in: "Ne hayattaki elde ettiği bir başarıdan ne de bir kadının sevgisinden böyle bir haz almadım"⁶⁹ sözleriyle yaptığı kıyaslamamın da dünya zevklerinin hiçbirinin ona tüm benliğini saran bu mutluluk hissini veremeyeceğini vurgulamak için verildiği şekilde yorumlanabilir.

Sanatçı, kahramanının tüm gece boyunca kendi kendine verdiği mücadelesini intihar ile sonlandırmaz. Eserin sonunda kiliseden duyulan çan sesleri ve odaya doğan güneşin aydınlattığı solgun ama bir o kadar huzurlu ve mutlu bir ifadeye sahip insan cesedi, Aleksey Petroviç'in ulaştığı olduğu hakikatin verdiği mutlulukla kalbinden tüm vücuduna yayılan sonsuz hazdan dolayı hayata gözlerini yumduğunu ortaya koyar: "Uzun gece boyunca yanmış olan lamba, gittikçe daha sönük parladı ve sonunda tamamen söndü. Ama oda artık karanlık değildi: gün başlıyordu. Sakin gri ışık yavaş yavaş odaya döküldü ve dolu bir silah ile masanın üzerinde çılgın küfürler içeren mektupla, odanın ortasında yüzünde solgun, huzurlu ve mutlu bir ifadeye sahip insan cesedini loş bir şekilde aydınlattı.”⁷⁰ Eseri analiz eden edebiyat eleştirmenlerinin birçoğu bir insan yaşadığı hazdan nasıl ölebilir? sorusunu yöneltirler ve kahramanın ölümünün daha anlaşılır olması gerektiği şeklinde eleştirirler. Örneğin İvan Sergeyeviç Turgenyev (1818-1883) Garşin'e yazdığı mektupta öykünün finalindeki belirsizliğe dikkat çeker. Turgenyev, eserin ana karakterinin neden öldüğünün açık olmadığını ve bu muğlaklığın okuyucuda kaçınılması gereken bir şaşkınlık yarattığını ifade eder.⁷¹

Öte yandan merdiven boşluğundan atlayarak hayatını sonlandırmak isteyen bir yazarın, öyküsündeki ana karakterin hayatını intihar etmek yerine kutsal kitapta ulaştığı bir gerçeğin verdiği mutluluğun etkisiyle sonlandırmış olması dikkat çekicidir.

Sonuç

Birçok eleştirmen tarafından dünya edebiyatının önemli yazarları arasında gösterilen Garşin ülkemizde az tanınan bir yazardır. Garşin'in çalışmaları, Rusya'nın burjuvaziyle gelişme yolunu seçtiği reform sonrası dönemin

⁶⁸ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.120.

⁶⁹ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.120.

⁷⁰ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.120-121.

⁷¹ Garşin, V.M. (1934/a). A.g.e., s.332.

koşullarında şekillenir. Henüz emekleme döneminde olan devrimci hareketin yanı sıra kapitalizmin ülke yaşamına girmeye başlamasıyla birlikte eski dünyaya ve yaşam koşullarına duyulan bağlılık ve özlem, 70'ler kuşağında zihinsel ve ruhsal uyumsuzluğun nedenlerinden biridir. Akabinde 80'li yıllarla birlikte basına ve aydınlanmaya karşı artan baskı ve beraberinde artış gösteren polis terörü, dönemin karamsar ruh halinin daha da derinleşmesine nedenlerinden biridir. Dönem edebiyatında intihar düşüncesi, hayattan memnuniyetsizliğin ve amaçsızlığın neden olduğu karamsarlıktan kurtulmanın tek çıkış yolu olarak yaygın şekilde kullanılır. Garşin'in çalışmaları da dönemin genç kuşağı üzerinde hüküm süren karamsarlık havasının bir yansımasıdır. Nitekim genç yazarın kısa süren yaşamına sığdırdığı edebi eserlerin büyük çoğunluğunun ana teması ölüm üzerinedir. Garşin'in pesimist bir karaktere sahip olmasında sadece yaşadığı dönemin koşulları değil aynı zamanda hayatında derin izler bırakan çocukluk yıllarında yaşadığı aile dramının da etkisi büyüktür. Anne sevgisine en çok ihtiyaç duyduğu yaşlarda ondan ayrı kalması çocukluk yıllarında babasıyla birlikte geçirdiği birkaç yıl dışında aile ortamından uzakta büyümesi yazarın duygu ve düşünce dünyasında belirgin izler bırakır. Zaman zaman nükseden psikolojik rahatsızlıklarının etkisiyle birçok kez ölümün kıyısından dönen yazar, yaşamın kötü yanlarını da kaleme aldığı birçok eserinde tekrar tekrar deneyimler.

Hayatı zaman bağlamında bir değerlendirmeye tabi tutan *Gece* öyküsü, aslında kendi içsel bunalımlarının birebir yansımasıdır ve otobiyografik bir çalışmadır. Genç yazar, ölümle yaşam arasındaki ince çizgide, öyküsünün ana karakteri Aleksey Petroviç üzerinden ıstırap çeken ruh halini, hayatta kalmak için verdiği zihinsel mücadeleyi ve etrafını saran kalabalığın içindeki yalnızlığını, insan ruhunun gizli kalmış dehlizlerini göstererek gerçekçi bir şekilde ortaya koyar.

Hayatı, kendini ve başkalarını aldatma, yokluğu ise ebedi olan hakikat olarak tanımlayan Aleksey Petroviç için intihar, bir kurtuluşu simgeler ve ancak bu eylem sayesinde ikiye bölünme, pişmanlıklardan, incinmiş gururdan, kendine karşı olan tüm suçlamalardan kurtuluş mümkündür.

Yaşamı boyunca savaş, cinayet, yalan ve dünyanın diğer tüm kötülüklerine karşı nefret duyan yazarın eserinde 1877-1878 Osmanlı – Rus savaşında kullanılmış bir silahı intihar için seçmiş olması dikkat çekicidir. Garşin'in ilk başlarda gönüllü olarak katılmasına rağmen sonrasında pişmanlık duyduğu ve kendisi dahil olmak üzere savaşa katılan herkesi cinayet işleyen katiller olarak adlandırdığı bir savaşta kullanılmış olan bir silahı tercih etmiş olması kötülüklerle karşı duyduğu nefretin bir göstergesidir.

Öyküde karanlık bir gecede büyük bir evin içinde yarı karanlık ve kasvetli olan küçük bir odanın tercih edilmesi, eserin ana karakterinin içinde

bulduğu yalnızlık ve karamsarlık hissini pekiştirme amacı taşır. Eserde sıklıkla sembollere başvuran yazar, ay ışığının aydınlattığı karla kaplı beyaz bahçeyle saflığın ve temizliğin yakında olduğunun işaretini verirken, Arcturus yıldızı üzerinden ise değişime ve dönüşüme dikkat çekmek ister. Kiliseden duyulan çan sesleri, hem eserin kahramanını sıkışıp kaldığı çıkmazdan ve toplum içindeki yalnızlığından kurtaracak olan ilahi ışığı hem de değişim ve dönüşümün yönünü gösterme anlamını taşır. Bu anlamda duyduğu çan sesleri ona çocukluk yıllarında öğrendiği kutsal kitapta yazılı olan ebedi gerçekleri hatırlamasını sağlar. Bu ebedi gerçekler, çocuklar gibi saf ve temiz olmayı "içindeki ben'i" diğer bir ifadeyle egosunu koparıp atmasını öğütleyen sözlerdir. Bu ilahi sözler yaşamın acımasız ve kaba gelen tüm gerçeklerinden kaçarak sığınabileceği tek liman olan "yeşil kitap" İncil'de geçer.

Aleksey Petroviç'de bir çocuk gibi kuvvetli benlik duygusundan arınarak ve dolayısıyla da nefisini inkâr ederek gerçek huzura kavuşmayı başarır. Ancak ana karakter, ağır, kaba ve acımasız dünyevi gerçeklerle dini kuralları doğrultusunda yaşayarak mücadele etmek yerine, tüm benliğini saran huzur ve mutluluk hissiyle hayata gözlerini yumar.

Garşin'in, intihar etmek yerine tüm benliğini saran mutluluk hissinden kaynaklanan bir ölümü seçmiş olması, dini açıdan katillikle eşdeğer görülen bir eylemin günahından sakınmak istemesi veya tam aksine ilahi hakikatler ışığında bir yaşamı sürdürebilecek gücü görememiş olması şeklinde değerlendirilebilir. Bu iki farklı seçenek doğrultusunda, Garşin'in intihar etme düşüncesine tamamen karşı olduğunu veya da irade eksikliğinin yanı sıra inanç doğrultusunda bir yaşamın kesin kurtuluşa ulaştıracağı fikrine karşı şüpheyle yaklaştığını söylememiz mümkündür.

Öte yandan Garşin, birçok kez durup düşündüğü ancak bir şekilde anlamsız görerek vazgeçtiği intihar düşüncesini öyküsünün yayımlanmasından sekiz yıl kadar sonra kendisini merdiven boşluğuna bırakarak gerçekleştirir. Pençesinde olduğu hastalıktan ötürü gerçek olmayan düşünceler ve şiddetli uykusuzluk sonucunda belki de anlık bir bilinç kaybı ile gelen bu ölüm şekli bile aslında yazarın intihar düşüncesine karşı olduğunu ortaya koyar. Her ne kadar Garşin için ölüm aklını tamamen yitirmeye karşı bir kurtuluş olsa da yazar bu kurtuluşa verdiği mücadeleden sonra istemsizce ulaşır.

Garshin, Rus tarihinin en zor dönemlerinden birinde yaşamış, çocuksu bir ruha sahip olan, insanoglunun kanıksadığı dünyanın tüm kötülüklerine karşı tek başına savaş vermiş ve nihayetinde verdiği savaşta yenik düşmüş bir sanatçıdır. Günah ve kötülüklerle dolu bir dünyanın verdiği ıstırapı, çaresizliği ve umutsuzluğu gözler önüne seren üzgün dahi, *Gece* öyküsüyle ölümün kıyısındaki yürüyüşünü göstermeyi amaçlamıştır.

Kaynakça

Onur, Ş. (2023). V. M. Garşin'in "Gece" Adlı Öyküsünde Yalnızlık ve Ölüm Teması. ANKARAD, 4(7), 217-238.

- BELYAYEV, N.Z. (1938). *Garşin. Jizn zameçatelnih lyudev*. Moskva: Molodaya gvardiya.
- GARŞİN, V.M. (1934/a). *Soçineniya*. Moskva-Leningrad: Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojestvennoy literaturi.
- GARŞİN, V.M. (1934). *Pisma*. (Ed.Oksman, Yu. G.), Leningrad: Akademia.
- GARŞİN, V.M. (1955). *Soçineniya*. Moskva: Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojestvennoy literaturi, Moskva: s.5.
- İGNATOV, N.İ. (1910). ((Ed. Ovsyaniko – Kulikovskiy D. N). 'Hudojestvennaya literatura i kritika 70-h godov'. İstoriya russkoy literaturi XIX v. Tom IV. Moskva: İzdaniye T-va Mir.
- KOROVİN, V. İ. (2005) *İstoriya russkoy literaturi Tom III. (1870-1890 godı)*. Moskva: Vlado.
- KORNILOV, A.A. (1909). *Obşçestvennoe dvijenie pri Aleksandr II*. Moskva: Tipografiya A.İ İMamontova.
- KOZMİN, B.P.(1923). (Ed.Friçe, V.M.) *Revolyuetsionnoe dvijenie 1860-h i 1870-h g.g.: İstoriko-revolyuetsionnaya hrestomatiya* Tom I. Moskva: Mospoligraf.
- MARTOV, L. (1910). (Ed. Ovsyaniko – Kulikovskiy D. N). 'Obşçestvenne i umstvenne teçeniya 70-h godov'. İstoriya russkoy literaturi XIX v. Tom IV. Moskva: İzdaniye T-va Mir.
- PORUDOMİNSKİY, V.İ. (1986). *Pisateli o pisatelyah. Grustniy soldat, ili jizn Vsevoloda Garşina* Moskva: Kniga.
- TİGANOV, A.S. (2016). *Tvorçestvo i psihiçeskoe zdorovye*, Moskva: MİA
- ZAFER, Z. (2017). " V.M. Garşin'in Sanat Dünyasında Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878)" *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 6, Sayı:2., (s.361-379).
- ZAYONÇKOVSKİY, P.A. (1964). *Krizis samoderjaviya na rubeje 1870-1880-h godov*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo universiteta.

İnternet Kaynakları

- GARŞİN V. M. Web: <https://biographe.ru/znamenitosti/vsevolod-garshin/> 26/11/2022. tarihinde alınmıştır.
- GARŞİN V. M. Web: <https://www.culture.ru/persons/8140/vsevolod-garshin> 08.01.2023. tarihinde alınmıştır.
- USPENSKİY G. İ. (1889) *Smert V.M.Garşina*. Web: <http://garshin.lit-info.ru/garshin/biografiya/uspenskij-smert-garshina.htm> 10.01.2023. tarihinde alınmıştır.
- İncil-Tevrat-Zebur.Web:<https://incil.info/kitap/Matta/18> 19.12.2022. tarihinde alınmıştır.